

Dragi učenci. Lepo pozdravljeni v novem, že 6. tednu.

V tem tednu vas čaka ponovitev prejšnje vsebine: Leto 1848 – leto revolucij.

Najprej prisluhnite učitelju Simonu (povezava - <https://www.youtube.com/watch?v=LGYJ0KvogaQ>), ki vam bo na kratko in nazorno prikazal to leto. Če mu boste prisluhnili, lažje boste rešili naloge na učnem listu, ki vas čaka v priponki. Pomagajte si tudi z učbenikom, zapisom v zvezku in prejšnjim PP.

REŠEN UČNI LIST POŠLJITE V POGLED DO 24. 4. 2020.

V tem tednu boste spoznali Slovence v revolucionarnem letu 1848.

Za nas, Slovence, je bilo to zelo pomembno obdobje zgodovine, **saj pomeni prvi korak na poti osamosvajanja.**

- Na naslednji prosojnici vas čaka **naslov, ki ga zapišete v zvezek.**
- *Sledite nadaljnjim navodilom.*

LETO 1848 IN SLOVENCİ

(U 102-104)

- Priporočam vam, da tudi tokrat najprej prisluhnete učitelju Simonu, ki vas bo s kratko in nazorno razlago popeljal med Slovence v letu 1848.
- Lažje boste sledili osvajanju novih vsebin s pomočjo PP projekcije in učbenika.

Povezava: (<https://www.youtube.com/watch?v=wHvDtKtYWJo>)

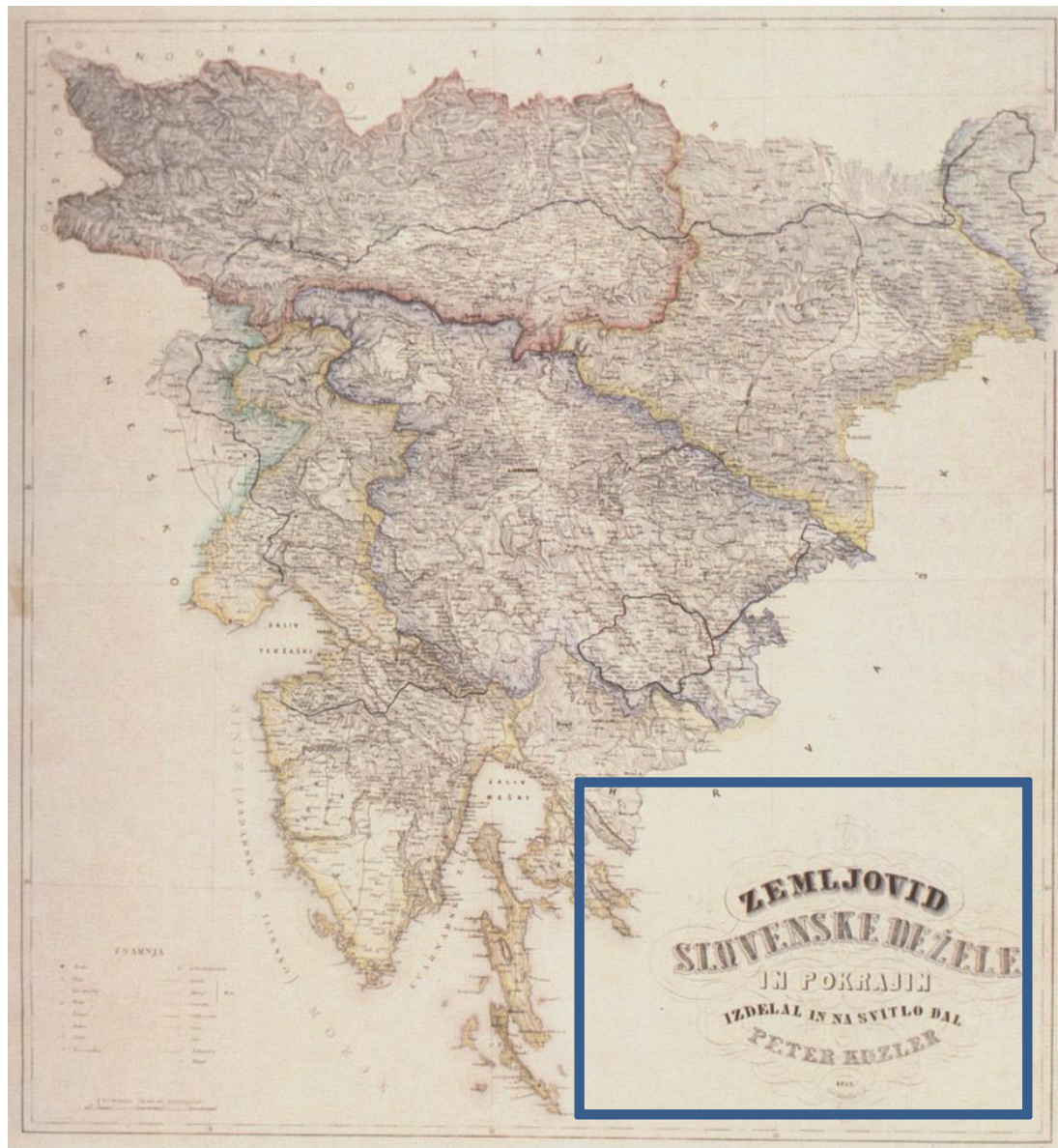
Oglejte si prvi slovenski politični časopis – **Slovenija**, ki je izhajal 2X tedensko (U str. 103).

Pred vami je prvi zemljevid slovenskega ozemlja, ki zaradi cenzure ni smel uporabiti imena Slovenija (U 104).

Kaj je cenzura?

Ta pojem že poznate. Če ste pozabili, pogledajte v učbenik na str. 90, pod rubriko: Pojmi.

Ime Slovenija je v tisku prvi uporabil pesnik Jovan Vesel **Koseski** v pesmi **Oda Sloveniji** (posvečena cesarjevemu prihodu v Ljubljano 1844).

http://www.youtube.com/watch?v=s3Dzl9_0cFI – **na tej povezavi poslušajte to pesem**)

Vi že poznate pesem **Oda radosti**, ki je himna Evropske unije.

Najbolj znano uglasbitev besedila vsebuje četrti stavek Devete simfonije Ludwiga van Beethovna.

To je bilo nekaj zanimivosti, sedaj pa sledijo učne vsebine.

Vseh pet točk boste zapisali v zvezek in s tem oblikovali tabelsko sliko.

1. Med Slovenci se je krepila narodna zavest

- Za predmarčno dobo – doba pred revolucijo leta 1848, je bil v avstrijskem cesarstvu značilen Metternichov absolutizem:
 - uradni jezik je bila nemščina
 - večina ljudi je uporabljala slovenščino
 - krepila se je narodna zavest (ljudje so se začutili Slovence)
 - slovenski izobraženci so vsak na svojem področju veliko storili za Slovence, slovenski jezik in kulturo

(U 102)

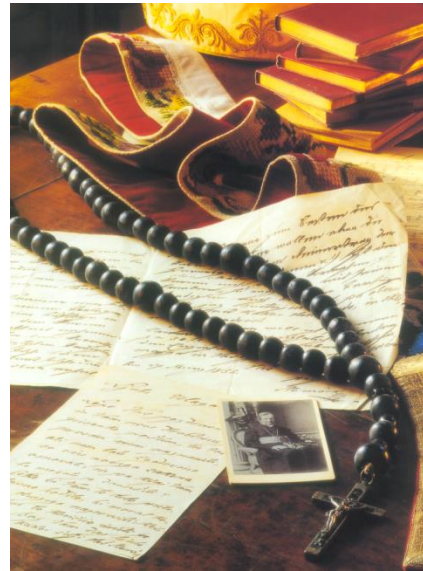
2. Med izobraženci na Slovenskem sta se oblikovala dva tabora:

KONZERVATIVNI TABOR za sodelovanje z oblastjo	LIBERALNO-DEMOKRATIČNI TABOR svobodomiselni izobraženci
<p><u>Predstavniki:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Jernej Kopitar,• dr. Janez Bleiweis – izdajal je časopis <u>Kmetijske in rokodelske novice</u> (namenjen kmetom in obrtnikom)• zavračali so liberalizem	<p><u>Predstavniki:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• France Prešeren,• Matija Čop, Andrej Smole,• literarna dela so objavljali v zborniku <u>Kranjska čbelica</u>• ustvarjali so književnost za meščanske izobražene bralce in inteligenco
<p><u>Oba tabora sta bila proti ilirizmu</u> – ideji o povezovanju južnih Slovanov v en narod z enim knjižnim jezikom (to bi pomenilo, da Slovenci ne bi imeli svojega jezika).</p>	

Večino predstavnikov obeh taborov poznate, saj ste jih spoznali pri slovenščini. Seveda, vam je najbolj poznan **največji slovenski pesnik F. Prešeren.**

3. Škof Anton Martin Slomšek – papež Janez Pavel ga je razglasil za blaženega (U 102):

- prizadeval si je za uporabo slovenščine v javnosti in šolah
- škofijski sedež je iz avstrijske Koroške prenesel v Maribor – povezal je Slovence na Štajerskem in zaježil ponemčevanje

Pomislite, kaj je bilo skupnega Prešernu, Slomšku in Bleiweisu?

[Preberite zgornji vir v učbeniku na str. 103.](#)

Kaj menite, ali so izobraženi meščani razumeli zahteve kmetov?

Kaj menite, zakaj kmetje prenehajo napadati in požigati gradove jeseni 1848?

4. Zmaga revolucije na Dunaju slovenskemu narodu prinese svobodo tiska in prvi politični program **Zedinjena /združena/ Slovenija.**

Program so oblikovali:

- koroški duhovnik **MATIJA MAJAR ZILJSKI**,
- slovenski študentje in izobraženci v Gradcu in na Dunaju
- potekala je peticija za Zedinjeno Slovenijo – zbirali so podpise v podporo programu

http://sl.wikipedia.org/wiki/Matija_Majar

Kdaj šele je za nas, Slovence, ponovno posijalo sonce, o katerem govori v tem viru Matija Majer Ziljski?

“Tako imenitnega časa za vse Slovence še ni bilo, kar sonce sije in Bog ve, ali kedaj kaj takega za Slovence bode.”

Matija Majer Ziljski, Novice 1848

[Preberite spodnji vir v učbeniku na str. 103, imate pa ga tudi pred seboj.](#)

“Da naši politiško razkropljeni narod Slovincov na Kranjskim, Štajerskim, Primorskim in Koroškim kakor jeden narod v eno kraljestvo z imenom “Slovenija” zedini, in da ima za-se svoj deželni zbor./.../ Da ima slovenski jezik v Sloveniji popolnoma tiste pravice, ktere ima nemški jezik v nemških deželah, da bode tedaj naši volji pripušeno, kdaj in kako hočemo slovenski jezik v šole in pisarnice (kanclije) upeljati./.../”

[“Prisijalo rumeno sončece tudi nam Slavenam”](#) je zapisal Janez Bleiweis v Kmetijskih in rokodelskih novicah.

Kaj Slovenci terjamo?

Presvetli naš cesar Ferdinand so dovoljili 15. Brezna (Sušca) letas vsim narodom in deželam našega cesarstva svobodno ustavo.

Kaj je to ustava? To je zlat, prav cesarski dar; še le pozneje bomo dejne to spoznali. Do zdaj je sedelo nekoliko uradnikov v kaki pisarnici (kancliji), so umeli in napravljali postave in zakone za naroda so čisto le slabo poznali, posvetovali se z ljudmi, kateri imajo tudi močgane v glavi, akoravno v pisarnici ne sedijo, niso hoteli, in tako se je zgodilo, da so nekaj izumeli in napravili dobre in koristne postave in zakone, nekaj pa tudi — akoravno bi dobro mislili — deželi škodljive in narodu neprijetne, neprijetne in odporne, da je bilo vse narobe. Presvetli cesar so zdaj po ustavi ukazali, da se mora v vsaki deželi iz vsih stanov nekoliko pametnih in postojnih mož, zlatihinok, duhovnikov, mestnjanov in tudi kmetov v deželni zbor zbrati. Nekatere bojo presvetli cesar k zboru poklicali; ti se imenujejo gospodi stališi (Stände), druge bode iz raznih stanov narod sam izbral in jih k zboru poslal, in ti se imenujejo poslaniki (Deputirte). Stališi in poslaniki v deželskim zboru zbrani se bojo za naprej od deželskih potreb pogovarjali, od narodnih želj se posvetovali in potem zakone in postave ustanovili — zato se reče, da imamo ustavo (Constitution). V zboru mora vsaki po svoji vesti pametno in sereno to govoriti in terjati, kar misli, da je vsi deželi, vsimu narodu k pridu. Kar se v zboru bode ustanovilo, to bode veljalo za vsi narod, za vse deželo, kakor hitro cesar zakon, to je postavo podpisajo. — Vsakemu človeku se tudi zdaj ne bode moglo vsreči, — tudi zdaj, ko bomo ustavo imeli, ne bode nikomur prečni golobi v usta leteli, vendar bodo zakoni in postave z božjo pomočjo od toliko pametnih mož storjene bolj od poprejšnjih, storjenih v pisarnicah od nekterih uradnikov po njih glavi in volji.

Taki deželni zbori se bodo v teh dneh zbrali v Ljubljani, v Celovcu, v Gradcu, v Zagrebu in tako dalje.

Kteri novi zakoni in postave se pak bodo ustanovili?

Natanjko se to še reči ne more. Kolikor sim jaz do zdaj zvedil, blizo vsi zbori sledece stvari terjajo:

da bi se občine svobodno ustrojile (freie Gemeindeverfassung), to se pravi, da bode jeden izmed sosedov župan in da si sosedni sami izberejo dva prisežnika (tako se imenujeta, ker morata zapersoci vse po pravici ravnati), ktera bi z županom vse, kar občino zadene obkaterbela, bi zbrala cesarski davek, in ga nista, kamo shiti; namesto, da vsaki gospodar hodi k gosposcini plačevati; občina bi sama svoje dobročje (Einkünfte) sprjemale; jih hranovala in spet upotreblila; brez da bi se druga gospoda v to mešala. Tako bi tudi pri cerkvah vse sami opravili; bolje bi gospodarili, če je bi svojo cerkev olepšali. Tako bi sosedščina, občina pri vsih rečeh, kar njo zadene, vse svobodno obrabala, — kakor človek, kterimu se reče: svoj-bodi. Vsakega poljea bi bile sosednje (Gemeinde-Versammlung), v ktere bi vsaki sosed prišel. Župan in prisežnika bi rajtingo skazala in od vsih reči odgovarjala; kaj in kako sta postopala; vsi bi se pogovorili, kaj bi se dalo lepi in koristni v sosedščini, v občini obrniti. Vsakega tretjiga leta bi se prisežnika na novo zbrala, ali pa spet ravno tista poterdila;...

da bi se zakoni (postave) mogli ustanoviti in narediti samo v deželskim zboru, koder so stališi in poslaniki — to se pravi gospodi, mestnjani in kmeti zbrani; — da bi si tudi nobednih davkov naložiti ne smelo, ako bi zbor ne privolili;...

da bi morali uradniki vsi, ludi naj viši od svojega uradovanja odgovarjati, — zboru vsakega leta rajtingo dati, koliko se je potrosilo in k čemu;...

da bi nikdo ne smel človeka samovoljno zapreti ali kazniti, temoč da se mora popred javno po prisežnikih obsoditi;...

da bi se pri sodiščih (Gerichten) vse javno, to je očino pred ljudmi, in ustmeno (mündlich) sodilo in uradvalo. Koliko bi to bilo bolj dober kup, kakor toliko pisarje in pisarjev, in koliko oglejje bi se sodba dokončala!...

da bi se narodna straža (Nationalgarde) sostavila, to je: da bi se močje veči del doma eksercirati učili, in se po kasarnah toliko ne potikali, doma delo zamudili, nekaj na dom prav pozabili, zraven pa deželi toliko silo denarjev stali; kadar je mir naj bodo doma; kadar je vojska pri-nemo pa vsi za orožje;...

Teh stvari blizo v vsih deželah terjajo — naši slavenški brati v združenih kraljevinah Dalmacije, Horvatiije in Slavonije ravno to zahtevajo (imeti hočejo) in tudi še:

da so nezavisni svobodni narod;

da imajo svojo gospodo, tudi v naj višjih državnih službah (ministerium) iz svojega naroda.

da pri ti priči od zdaj v njihovih treh kraljevinah ne sme nobedne časti, ne duhovske ne svetovne (geistliche oder weltliche Anstellung) imeti in obnašati, ako ni v teh kraljevinah rojen;

da se desetine in rabote odkupijo;

da se more svobodno govoriti, učiti, tiskati dati in verovati;

da so pri državnim zboru vsigdar vsi stani zastupljeni (repraesentirt);

da se mitnice (Mauten) na meji kraljevin Horvatske, Slavonije in Dalmacije in med državami Slavansko in Italijansko-avstrijanskimi odstranijo in henjajo;

da se slavenški jezik upelje v vse pisarnice in v vse nižji in višji učilnice;

da se v Zagrebu vseučilnice Universität (to se ve da slovensko) utemelji ali povzdigne; in še več drugih imenitnih reči.

Taki zakoni (postave) se bojo ustanovili in naredili, kar do zdaj slišimo. Taki zakoni se bodo tudi nam dobro priligli, in nam se ni potreba za nje toliko poganjati, ker blizo vsi avstrijanski narodi ravno to isteje. Kaj pa mi Slovenci bomo leteli za nas posebej?

Naj perva, naj imenitna stvar, za ktero se vsi Slovenci z svo močjo možko in sereno oglašiti moremo, je:

5. Prvi politični program **Zedinjena Slovenija** je postavil tri jasne zahteve:

- 1. Uvedba slovenskega jezika v šole in urade.*
- 2. Združitev vseh Slovencev v eno upravno enoto - združitev vseh dežel (Štajerska, Koroška, Kranjska, Goriška) naseljenih s Slovenci, v eno deželo Slovenijo.*
- 3. Slovenska upravna enota naj bi bila del avstrijskega cesarstva.*

Učenci, ta točka je izredno pomembna. To morate in boste morali znati vsi!

Upam, da vam učna snov ni bila suhoparna in da ste pridobili kar največ znanja.